

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

«ПРИЙНЯТО»

Вченою радою
Міжнародного гуманітарного
університету

Протокол № 11

від 29 серпня 2022

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного гуманітарного
університету

Професор К.В. Громовенко

від «30» серпня 2022

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 053 Психологія

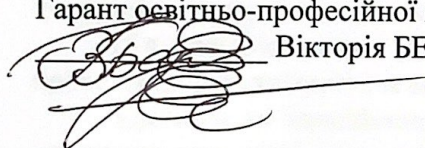
Кваліфікація – фаховий молодший бакалавр з психології

Одеса 2022

Розробники і викладачі	Контактний тел.	Е-шайІ
Бедан Вікторія Борисівна, голова циклової комісії, канд. психол наук	+380634037208	mgu_psychology@ukr.net
Велитченко Леонід Кирилович, професор, док. психол. наук	097-213-58-50	leonidvelitchenko@gmail.com
Резнікова Олена Анатоліївна, канд. психологічних наук, доцент	+380505047993	ereznikova63@gmail.com

«РОЗРОБЛЕНО»

Проектною групою ОПІ Психологія
Медичного фахового коледжу
Гарант освітньо-професійної програми
Вікторія БЕДАН

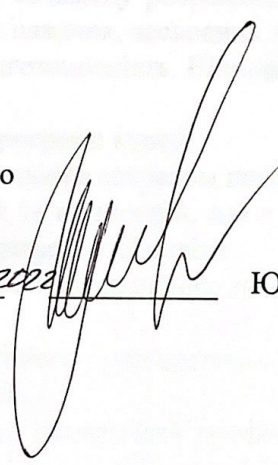
«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні циклової комісії зі
спеціальності Психологія

Протокол № 1 від 15.08.2022

«СХВАЛЕНО»

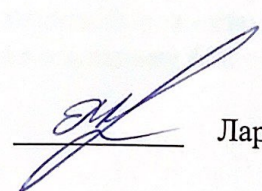
Голова педагогічної ради Медичного
фахового коледжу Міжнародного
гуманітарного університету
Протокол № 1 від 26 серпня 2022

Юлія ШАРАПАНОВСЬКА

«УЗГОДЖЕНО»

Начальник навчального відділу

Лариса РАЙЧЕВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Кваліфікаційний екзамен з психології передбачає визначення рівня фундаментальних теоретичних знань та практичних навичок здобувачів фахової передвищої освіти, набутих за період навчання.

Основна мета атестаційного екзамену - визначення рівня фахової підготовки майбутніх психологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший бакалавр» та їх готовність до практичної роботи в межах вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики. Кваліфікаційний екзамен з фаху проводиться у формі усних відповідей.

Кваліфікаційний екзамен має комплексний характер і містить питання, які в основному базуються на навчальному матеріалі наступних дисциплін, які формують профіль фахівця та рівень його кваліфікації до практичної роботи:

- «Основи психофізіології»;
- «Загальна психологія»;
- «Психологія особистості»;
- «Основи психодіагностики»

Кваліфікаційний екзамен за спеціальністю повинен перевіряти досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою.

Під час підготовки до кваліфікаційного екзамену і в процесі його проведення рекомендується користуватися даною програмою.

Завдання до кваліфікаційного екзамену розроблені таким чином, щоб врахувати різні рівні знань, умінь та навичок, засвоєних здобувачами фахової передвищої освіти, перевірити їх підготовленість. Відповіді здобувачів освіти повинні продемонструвати:

- знання основних положень програми курсу;
- знання та володіння категоріальним апаратом психологічної науки;
- знання психологічних теорій та концепцій, що є основою психології та важливою складовою частиною професійної освіти;
- розуміння основних світових і вітчизняних психологічних шкіл та напрямків;
- знання основних методологічних і методичних засад планування і проведення психологічних досліджень;
- вміння застосовувати знання у практичній професійній і громадській діяльності.

Питання з пакету завдань до кваліфікаційного екзамену розміщуються в екзаменаційних білетах по три завдання в кожному білеті.

1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При оцінці знань випускника Екзаменаційна комісія керується критеріями, розробленими Міністерством освіти і науки України, в основу яких покладено повноту і правильність відповідей.

Оцінкою **"відмінно"** оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь на запитання програмного матеріалу, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння спеціальною термінологією; показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання, застосовувати принцип об'єктивності при аналізі основних теоретичних проблем психологічної науки, що виражає необхідність неупередженого, наукового підходу до об'єктивної дійсності, її пізнання і практичного перетворення; опрацювання основної та додаткової літератури з психології.

Оцінкою **"добре"** оцінюється правильна і обґрунтована відповідь, з якої видно, що здобувач освіти знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної програми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок при відповіді на всі три питання, застосовуючи при цьому приклади з психологічної практики.

Оцінка **"задовільно"** виставляється за відповідь, яка відповідає змісту програмного матеріалу в обсязі навчальної програми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень програмного матеріалу, за відповідь, що не містить аналізу фактичного матеріалу і свідчить про те, що знання здобувача передвищої освіти мають фрагментарний, поверховий характер. Таку оцінку виставляють також у випадку недостатнього обґрунтування, нечіткого і непослідовного викладення відповіді на поставлені питання.

Оцінка **"незадовільно"** виставляється за неправильну відповідь, яка не відповідає змісту програмного матеріалу та свідчить про нерозуміння його основних положень.

Оцінка відповіді кожного випускника обговорюється колегіально всіма членами атестаційної комісії, що були присутні при складанні екзамену здобувачами фахової передвищої освіти. Всі позитивні оцінки включаються у протокол засідання атестаційної комісії та вносяться у залікову книжку здобувачів фахової передвищої освіти, що склали екзамен.

Здобувачі фахової передвищої освіти, які отримали оцінку «незадовільно», складають атестаційний екзамен повторно, але не раніше наступного навчального року, під час роботи новопризначеної Екзаменаційної комісії.

2. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	Оцінка за національною шкалою	
	ECTS	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	O	Задовільно	
60-63	E		
35-59	EX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	P	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПСИХОФІЗІОЛОГІЇ»

Тема 1. Психофізіологія як наука

Предмет та завдання психофізіології, взаємозв'язок з іншими науками. Основні напрямки теоретичної психофізіології. Прикладні області психофізіології. Методи психофізіологічних досліджень. Проблеми співвідношення мозку і психіки, психічного і фізіологічного. Основні психофізіологічні поняття. Функціональна організація організму: функціональні одиниці, фізіологічні системи органів та функціональні системи. Загальні властивості організму. Принципи регуляції фізіологічних функцій. Функціональні системи – унікальна організація живих організмів. Стан психофізіологічного забезпечення в Україні

Тема 2. Загальні принципи будови і діяльності нервової системи

Функції і принципи будови нервової системи. Нервова тканина. Будова і функції нейрону. Класифікація нейронів. Нервове волокно. Синапси. Види синапсів. Механізм передачі збудження в хімічних синапсах. Гальмування і його види: постсинаптичне гальмування; пресинаптичне гальмування; песимальне гальмування. Рефлекторна діяльність ЦНС. Рефлекс. Класифікація рефлексів. Рефлекторна дуга. Загальні властивості нервових центрів. Принципи (морфологічні і функціональні) координації функцій організму.

Тема 3. Психофізіологія відчуття (сенсорних процесів) та сприйняття

Поняття про органи чуття, аналізатори, сенсорні системи. Спеціалізація органів чуття. Структурно-функціональні особливості аналізаторів. Виявлення та розрізнення сенсорних сигналів. Перетворення, передача та кодування сенсорних сигналів. Детекція ознак та впізнавання сенсорного образу. Органи чуття (аналізатори) та пізнавальні процеси. Відчуття як первинне чуттєве пізнання. Рецепторна теорія відчуттів. Рефлекторна теорія відчуттів. Види відчуттів. Пороги чутливості. Підпорогові відчуття. Психофізіологічні основи формування образів. Функціональна асиметрія мозку та особливості сприймання. Кодування інформації в нервовій системі. Нейронні моделі сприйняття.

Тема 4. Психофізіологія сенсорних систем: зорової, слухової, вестибулярної, вісцерально-сенсорної та сомато-сенсорної

Будова і функції зорової системи. Механізм забезпечення кожної півкулі мозку інформацією від обох очей. Акомодация, рефракція. Світло- і кольоросприйняття. Адаптація ока. Будова і функції слухової системи. Механізм сприйняття звукових хвиль. Здатність слухового аналізатора до адаптації. Вестибулярна система. Будова та функції. Психофізіологія вісцерально-сенсорної та сомато-сенсорної систем. Сенсорна система шкіри. Сенсорна система кістково-м'язового апарату.

Тема 5. Психофізіологіяні основи рухової діяльності людини

Поняття рухової діяльності та будова опорно-рухового апарата. Механізм пропріорецепції. Підстави та класифікація рухів. Організація рухової системи. Пірамідна і екстрапірамідна рухові системи. Система управління рухами (за М.О. Бернштейном). Схема управління руховою діяльністю (за О.Р. Малхазовим). Особливості опанування руховою діяльністю в онтогенезі. Технологія формування образів виконання руху, дії, діяльності.

Тема 6. Психофізіологія свідомого та несвідомого

Поняття свідомості. Роль свідомості в регуляції діяльності людини. Свідомість і рівні пильнування. Мозкові центри й свідомість. Функції кори великих півкуль. Фізіологічні умови усвідомлення подразників. Нейронні механізми усвідомленого сприйняття. Організація вищого рівня свідомості. Самосвідомість. Неусвідомлюване сприйняття. Нейрофізіологічний аналіз несвідомих процесів. Види та форми несвідомого.

Індикатори неусвідомленого сприйняття. Змінені стани свідомості: медитація, гіпноз, кома. Синдроми порушеної свідомості. Синдроми затьмареної свідомості.

Тема 7. Психофізіологія пам'яті та уваги

Загальні уявлення про пам'ять та її фізіологічні основи. Етапи фіксація інформації в пам'яті. Управління і регуляції пам'яті в головному мозку. Психофізіологія процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Індивідуальні особливості пам'яті. Поняття про увагу, її психофізіологічну природу та значення. Експериментальні дослідження уваги в психології та психофізіології. Основні властивості уваги. Зв'язок властивостей уваги із характеристиками нервової системи. Способи управління увагою. Чинники привертання уваги.

Тема 8. Психофізіологія мислення і мовлення

Мислення як найскладніша форма психічної діяльності людини. Характеристика розумового процесу та його результату. Форми мислення та їх психофізіологія. Зв'язок мислення і мовлення. Мовлення як багатоланковий психофізіологічний процес. Функції мовлення. Характеристика основних ланок мовлення: сприйняття мовлення, продукування мовлення і «внутрішнє мовлення». Психофізіологія мовлення.

Тема 9. Психофізіологія потреб, мотивацій та емоцій.

Поняття та класифікація потреб людини (Симонов П.В., Маслоу А. П.К. Анохін, О.О. Ухтомський). Детермінанти потреб. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, фізіологічні їх прояви. Залежність характеру емоційних проявів від задоволення потреби та інших чинників. Теорії емоцій. Лімбічна система. Ритикулярна формація. Характеристика вегетативних реакцій емоційних станів. Теорії фізіологічного вираження емоцій. Роль вегетативної системи у переживаннях емоцій. Система мотивації поведінки людини. Мотивація і потреби людини. Мотивація як домінанта. Нейроанатомічні і фізіологічні основи мотивації. Механізми формування мотивацій. Патологічні мотивації і особливості їх формування (алкоголізм, наркоманія, паління).

Тема 10. Психофізіологія функціональних станів (стресу, адаптації, сну та активності).

Функціональні стани: принципи визначення і діагностики. Психофізіологія сну та активності. Нейрофізіологічні механізми регуляції неспання. Класифікація стадій сну. Кореляти сну та їх аналіз. Індивідуальна динаміка сну. Патологічні форми сну. Психофізіологія стресу: умови виникнення стресу. Загальний адаптаційний синдром. Стадії розвитку стресу. Біолого-психологічні та соціально-виробничі фактори ризику виникнення стану стресу. Гормони стресу. Індивідуальні відмінності у реакціях на стрес. Психофізіологічні аспекти адаптації організму. Біологічні ритми та адаптація. Індивідуальна адаптація і біологічна. Перехресна адаптація. Зворотній зв'язок в регуляції функціональних станів.

Тема 11. Психофізіологія навчіння

Поняття учіння та навчіння, їх механізми та зміст. Види навчіння: рефлексорний, когнітивний, сенсорний, моторний, навчіння знаннями, навчіння навичками, інтелектуальний. Форми вироблення реактивної поведінки: габітуція і сенсibiliзація; імпринтинг; утворення умовних рефлексів. Форми вироблення оперативної поведінки: навчіння методом проб і помилок; формування реакцій шляхом послідовних наближень; навчіння через спостереження (наслідування моделі). Форми когнітивного навчіння: латентне навчіння; формування складних психомоторних навичок; навчіння шляхом інсайту; навчіння шляхом міркування.

Тема 12. Психофізіологія індивідуальних відмінностей

Властивості нервової системи і характеристика індивідуальності. Відповідність за кількістю й основними характеристиками типів нервової системи класичним типам темпераменту. Властивості темпераменту. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика. Темперамент і діяльність. Властивості нервової системи і здібності.

Задатки як передумова здібностей. Загальні і спеціальні здібності. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності.

Тема 13. Психофізіологія діяльності

Поняття діяльності. Види і структура діяльності. Загальні характеристики та закономірності діяльності. Чинники ефективності діяльності. Працездатність. Функціональні стани організму людини в процесі праці. Оцінка працездатності людини. Динаміка працездатності і характеристика їх фаз. Психофізіологія професійної діяльності.

Тема 14. Психофізіологія алкоголізму та наркоманії

Поняття болю. Специфіка переживання і індивідуального сприйняття болю. Біль та його фізіологічні механізми. Психофізіологія алкоголізму. Нейронні механізми дії етанолу. Нейронні системи і етанол. Постсинаптичні механізми пластичності і етанол. Генетичні дослідження алкоголізму. Психофізіологія наркоманії. Наркотики і біль. Опіатні рецептори. Ендорфіни. Енкефаліни. Функції ендорфінів. Роль ендорфінів в лікуванні. Налоксон. Звичне використання психотропних речовин. Психофізіологічні основи корекції залежностей.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Тема 1. Психологія як наука. Основні напрями сучасної психології. Методи психологічних досліджень.

Предмет психології та її завдання. Рефлекторна природа психіки. Психіка і свідомість. Основні галузі психологічних знань. Основні явища та поняття сучасної психології. Завдання психології як науки. Зв'язок психології з іншими науками. Основні напрями в сучасній психології. Вимоги до методів психології. Основні та допоміжні методи дослідження в сучасній психологічній науці. Кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

Тема 2. Розвиток психіки і свідомості.

Виникнення та розвиток психіки. Розвиток механізмів психічної діяльності. Психічне і фізіологічне. Мозок, його будова і функції. Етапи розвитку нервової системи. Розвиток психіки на різних етапах еволюції тваринного світу. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості. Психіка, сигнальні системи, поведінка людини. Свідомість, її основні психологічні характеристики.

Тема 3. Пізнавальні психічні процеси. Відчуття та сприймання як психічне відображення реальності.

Поняття про чуттєвий рівень пізнання людиною дійсності. Загальна характеристика пізнавальних процесів. Відчуття як психічне відображення реальності. Фізіологічне підґрунтя відчуттів. Класифікація і різновиди відчуттів, їх характеристика та основні властивості. Явище взаємодії відчуттів. Прояв відчуттів у діяльності. Поняття про сприймання, його природа. Різновиди сприймань. Властивості сприймань (предметність, константність, цілісність, осмисленість, структурність тощо). Типи сприймань. Спостереження і спостережливість. Ілюзії сприймання. Патологія сприймання.

Тема 4. Пам'ять.

Загальні уявлення про пам'ять. Значення пам'яті в житті і діяльності людини, в навчанні, вихованні, спілкуванні з людьми. Теорії пам'яті. Процеси пам'яті. Види пам'яті та їх особливості. Основи для класифікації видів пам'яті. Індивідуальні відмінності пам'яті у людей. Формування і розвиток пам'яті. Прийоми покращення пам'яті. Крива запам'ятовування Еббінгауза.

Тема 5. Уява як специфічно людський пізнавальний процес.

Поняття про уяву. Зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю. Фізіологічне підґрунтя уяви. Процес створення образів уяви. Різновиди уяви. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви: активізація наочно-образного мислення, управління емоційно-потребовими станами, довільна регуляція пізнавальних процесів, створення і реалізація внутрішнього

плану дій, програмування поведінки, управління фізіологічними станами.

Тема 6. Мислення.

Поняття про мислення. Соціальна природа мислення. Мислення як процес активного, творчого пізнання і перетворення дійсності. Розумові дії та операції мислення. Форми та види мислення. Основні процеси мислення. Індивідуальні особливості мислення. Особливості творчого мислення.

Тема 7. Регулятивна функція психіки. Особливості уваги.

Особливості уваги як психічного процесу і стану людини. Визначення уваги. Фізіологічне підґрунтя уваги. Психологічні теорії уваги. Різновиди і форми уваги. Роль уваги в здійсненні різних видів діяльності і спілкуванні людини. Розвиток уваги.

Тема 8. Мова і мовлення, її задіяння в спілкуванні та діяльності.

Поняття про мову і мовлення. Походження мови. Функції мовлення: означення, узагальнення, комунікації. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Сторони комунікації. Позиції учасників комунікації, екологічність комунікації. Види комунікативних бар'єрів. Форми мовлення: зовнішнє і внутрішнє. Різновиди мовлення усне (діалогічне і монологічне), писемне мовлення, їх психологічна характеристика. Мовленнєві властивості особистості. Поняття про діяльність. Мета і мотиви діяльності. Структура діяльності. Засоби діяльності, процес їх засвоєння. Перенесення та інтерференція навичок. Основні різновиди діяльності. Творча діяльність. Поняття "спілкування". Функції спілкування. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Структура спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Вербальна і невербальна комунікації. Мовлення як процес спілкування людей за допомогою мови. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Роль і рольові очікування у процесі спілкування. Спілкування як сприймання і розуміння людьми одне одного. Причинова інтерпретація поведінки іншої людини. Ефекти "ореола" і стереотипізації у сприйнятті іншої людини. Спілкування людей у групах. Групи та їх класифікація. Види груп. Типологія груп за рівнем розвитку. Колектив як вища форма розвитку групи. Міжособистісні стосунки у групах і методи їх виявлення.

Тема 9. Воля та її характеристики.

Воля та її основні ознаки. Значення волі в житті людини. Первинні, вторинні та третинні вольові якості. Загальні положення в області теоретичних досліджень волі. Структура вольового акту. Безвілля, його причини і переборення.

Тема 10. Емоції та почуття.

Поняття про емоції. Значення емоцій в житті людини. Психологічні теорії емоцій. Основні функції емоцій. Взаємозв'язок афективної сфери з іншими проявами психіки людини. Емоції та почуття, їх диференціація. Фізіологічні основи переживання емоцій та почуттів, їх вісцеральні та експресивні прояви. Класифікація і види емоцій. Параметри за якими можна оцінити емоційні процеси і стани: інтенсивність, глибина, усвідомленість, походження, дія на організм, динаміка розвитку та ін. Зв'язок емоцій і потреб людини. Індивідуальна своєрідність емоцій і почуттів. Розвиток емоційно-особистісної сфери людини. Характеристика типових емоційних станів людини. Поняття афективної культури особистості, її виховання

Тема 11. Темперамент.

Біологічне та соціальне в людині. Поняття про темперамент. Типи темпераментів: холеричний, сангвінічний, меланхолічний та флегматичний, їх особливості. Відсутність чистих типів темпераменту, їх змішаність у більшості людей. Темперамент і основні властивості нервової системи людини. Психологічна характеристика темпераменту, прояв його основних властивостей. Діагностика темпераменту. Поняття індивідуального стилю діяльності. Зв'язок темпераменту і індивідуального стилю діяльності. Індивідуальний стиль діяльності як результат пристосування вроджених властивостей нервової системи та інших анатомо-фізіологічних особливостей організму до вимог тієї чи іншої діяльності.

Тема 12. Здібності.

Поняття про здібності. Задатки і здібності. Різниця між здібностями, знаннями,

вміннями та навичками. Здібності та діяльність. Види здібностей. Загальні й соціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Обдарованість. Талант. Геніальність. Умови розвитку здібностей: активність, навчання і виховання. Методи визначення здібностей. Формування здібностей. Роль інтересів і схильностей у формуванні здібностей. Спеціальні здібності і проблема їх розвитку. Взаємозв'язок і взаємокомпенсація різних здібностей. Інтелект людини, його природа і діагностика.

Тема 13. Характер.

Загальне поняття про характер та його природу. Структура характеру. Акцентуація характеру. Основні риси типового характеру. Рис характеру і становлення особистості. Методи вивчення характеру. Виразні ознаки характеру. Вчинки і дії. Проблема взаємозв'язку характеру і зовнішнього вигляду людини. Формування характеру. Характер і обставини.

Тема 14. Міжособистісні стосунки в спільнотах. Особистість, соціальні групи.

Взаємозв'язок понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”. Поняття про особистість та її структуру. Активність особистості та її джерела. Розвиток і виховання особистості. Прояв особистості в діяльності. Мета та мотиви діяльності. Поняття про мову та її функції. Різновиди мовлення. Міжособистісні стосунки в групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках. Методи дослідження внутрішньогрупових взаємовідносин. Особливості педагогічного та учнівського колективів. Привабливість і взаємовплив. Механізми взаємовпливу в міжособистісних стосунках. Типи міжособистісних стосунків. Принципи формування міжособистісних стосунків. Стосунки з ровесниками, різні соціальні ролі. Фактори, що впливають на міжособистісні стосунки. Поняття про соціальне самовизначення, його зміст і особливості на різних вікових стадіях. Поняття малої групи і колективу. Велика і мала групи. Характеристика стосунків в колективі. Феноменологія малих груп. Структура малої групи. Керівництво і лідерство в групі. Індивідуальна характеристика лідера. Стилі лідерства: авторитарний, демократичний і ліберальний.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ»

Тема 1. Поняття про особистість в сучасній психології. Історія становлення психології особистості. Об'єкт, предмет, завдання, методологічні засади та функції психології особистості. Психологія особистості в системі наук. Категоріальний апарат психології особистості. Мета і завдання психології особистості в системі знань про особистість. Поняття: людина, індивід, індивідуальність, особистість в сучасній психології. Особистість як продукт суспільно-історичного та онтогенетичного розвитку. Особистість та психологічне здоров'я. Сучасні проблеми психології особистості.

Тема 2. Структура особистості. Структурні концепції особистості. Структура особистості у роботах представників вітчизняної та зарубіжної психології: В.Джемса, В.Дільтея і Є.Шпрангера (описова психологія), О.Ф.Лазурського, А.Н.Леонтьєва, Г.С.Костюка, В.Франкла, В.М.Мясіщева, А.Г.Ковальова, В.С.Мерліна, К.К.Платонова, Л.І.Божович, С.Л.Рубінштейн, Д.М.Узнадзе, В.А.Ядова.

Тема 3. Теорії особистості. Основні теорії особистості у зарубіжній психології. Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда (S. Freud). Основні періоди розвитку особистості за З. Фрейдом. Споріднені психодинамічні теорії: аналітична теорія К.Г. Юнга (C. Jung), індивідуальна психологія А. Адлера (A. Adler), теорія неврозів К. Горні (K. Horney), інтерперсональна теорія Г. Салівена (H.S. Sullivan), соціобіологічна теорія Е. Еріксона (E.H. Erikson). Феноменологічна теорія центрована на особистості К. Роджерса (K. Rogers) та споріднені А. Маслоу (A. Maslow), К. Голдстайна (K. Goldstein) та ін. Підходи до особистості зі сторони рис Г. Олпорта (G. Allport), К. Айзенка (A. Eysenck). Теорія трансактного аналізу Е. Берна (E. Bern). Теорія поля К. Левіна (K. Levin). Когнітивно-поведінкові теорії особистості Скіннера (B. Skinner), Халла (C.L. Hull). Теорія

особистих конструктів Дж. Келлі (G.A. Kelly). Соціально-когнітивна теорія А. Бандури (A. Bandura). Загальна характеристика вітчизняних теорій особистості. Концепція «людинознавства» Б.Г.Ананьєва. Психологія ставлень В.М.Мясищева. В.С.Мерлін. Культурно-історична теорія В.С.Виготського. Особистість у теорії діяльності О.М.Леонтьєва. Особистість у теорії С.Л.Рубінштейна. Особистість у теорії Б.С.Братуся. Концепція особистості Г.С.Костюка. Українська персонологія на сучасному етапі.

Тема 4. Індивідуально-психологічні властивості особистості. Сутнісні характеристики темпераменту, здібностей та характеру. Основні властивості темпераменту. Соціальні та природні фактори розвитку здібностей особистості. Поняття про характер особистості. Структура характеру. Класифікація характеру. Темперамент, характер та здібності у феноменологічних особистісних вимірах. Генетичні основи розвитку та поведінки.

Тема 5. Потребово-мотиваційна сфера особистості. Потреби особистості. Етапи формування й функції потреб. Класифікація й види потреб. Схема переходу потреби в мотив. Поняття про мотиви особистості. Персонологи про мотивацію (З. Фройд, А. Адлер, К. Юнг, Е. Фромм, К. Хорні) Класифікація мотивів. Мотиваційні утворення, мотиваційні механізми й мотиваційно-детерміновані типи особистості.

Тема 6. Емоційно-вольова сфера особистості. Поняття про емоційну сферу особистості. Природа емоцій. Фізіологічні механізми емоцій. Інтенсивність емоційного прояву: афекти, настрій, стреси. Базові емоції та почуття. Можливості розвитку емоційної сфери особистості. Емоційний інтелект та емоційна грамотність. Емоційна дисрегуляція. Характеристика емпатичної особистості. Поняття про волю. Вольовий акт і його структура. Вольові якості і механізми їх формування. Самовиховання і його можливості. Воля і мотивація. Вольова регуляція особистості.

Тема 7. Розвиток особистості. Формування особистості. Соціалізація особистості. Загальна характеристика процесу соціалізації. Ефекти соціалізації. Роль дитинства та соціальних чинників у становленні і розвитку особистості. Роль соціальних чинників у розвитку особистості. Основні теорії та напрямки розвитку особистості в дитинстві. Самосвідомість як умова розвитку особистості. Механізми самосвідомості. Структура Я-концепції особистості та її етапи розвитку. Статеворольові стереотипи. Самооцінка особистості. Самоефективність та самоактуалізація як компоненти поведінкової складової Я-концепції особистості. Самоефективність, її зв'язок з тривогою, депресією і здоров'ям. Особистість у інформаційному полі.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ»

Тема 1. Психодіагностика – наукова дисципліна та вид практичної діяльності.

Предмет, цілі і завдання психодіагностики. Визначення психодіагностики психодіагностики як науки, що розробляє і використовує методи виявлення і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей людини. Структура психодіагностики. Галузі використання психодіагностики. Поняття психодіагностики як наукової системи методів та принципів постановки діагнозу. Співвідношення психодіагностики з диференціальною психологією, психометрикою, практичною психологією. Розрізнення дослідження і обслідування. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний психодіагностичні методи.

Класифікація психодіагностичних методик. Поняття «психологічний діагноз». Види психологічного діагнозу: описовий і інтерпретаційний, повний і парціальний, тривалий і епізодичний. Методи постановки психологічного діагнозу: бесіда, спостереження, моделювання ситуацій, психологічне тестування. Помилки у постановці діагнозу.

Інформація забезпечення практичної психології як основна функція психодіагностики. Залежність психодіагностичної інформації від статусу її споживача і характеру запиту. Експертиза і консультування клієнта – два типи психодіагностичних ситуацій.

Етичні проблеми психодіагностичного дослідження та обстеження. Професійно-етичні принципи в роботі психодіагноста. Конфіденційність психодіагностичної інформації та забезпечення таємниці особистості клієнта.

Тема 2. Історія психодіагностики.

Передісторія психодіагностики. Витоки психодіагностики як науки. Психологічне тестування. Тест як основний інструмент психодіагностики. Поняття тесту. Внесок Ф. Гальтона, Е. Крепеліна, Дж. Кеттелла, А. Біне, Ч. Спірмена у розвиток психодіагностики. Психодіагностика у першій половині ХХ ст. Психодіагностика у другій половині ХХ ст.

Тестування в освіті. Психодіагностика в СРСР. Дискредитація психодіагностики в СРСР у 30-ті роки. Два періоди розвитку психодіагностики в Україні.

Тема 3. Психометричні основи психодіагностики.

Мануал як форма опису психодіагностичного інструментарію. Компендіум (реєстр) психодіагностичного інструментарію.

Основні умови ефективного використання методів психодіагностики в діяльності практичного психолога. Вимоги до користувачів психодіагностичних методик.

Основні вимоги до психодіагностичних вимірювань. Поняття про стандартизацію, репрезентативність, валідність і надійність психологічного вимірювання.

Основні етапи конструювання тесту. Специфікація тесту. Розробка завдань та оформлення тесту. Проведення пілотажного дослідження. Індекс складності та індекс ефективності завдань.

Надійність психодіагностичних методик. Методи визначення надійності. Надійність ретестова. Надійність паралельних форм. Надійність частин тесту.

Валідність методики. Валідність очевидна. Валідність емпірична. Валідність змістовна. Валідність критеріальна. Валідність поточна та прогностична. Валідність конструктивна, диференційна, інкрементна та конкурентна.

Стандартизація тестів. Процедури нормування та центрування.

Тема 4. Психодіагностичне спостереження, бесіда, інтерв'ю.

Основні принципи проведення спостереження. Переваги і недоліки спостереження як метода. Організація спостереження, його планування і проведення. Прийоми реєстрації фактів, що спостерігаються. Аналіз і інтерпретація матеріалів спостереження. Підвищення надійності даних спостереження.

Спостереження у практиці діагностики порушень поведінки дітей та підлітків. Карта спостережень Скотта.

Спостереження у оцінці міжособистісних відносин і командоутворення. Методика спостереження групової взаємодії Р. Бейлза. Зміст і процедура включеного спостереження. Члени групи як спостерігачі. Взаємооцінка з використанням рейтингових шкал. Методика «Групова оцінка особистості» для оцінки соціально-психологічних якостей особистості, її рівня значимості у групі.

Психодіагностична бесіда як метод отримання інформації на основі вербальної комунікації. Переваги і недоліки бесіди. Зміст і план бесіди.

Конструювання питання і інтерпретація відповіді. Правила формулювання питань. Питання як інструмент збору даних.

Цілі, процес і зміст психодіагностичного інтерв'ю. Правила складання і особливості проведення психодіагностичного інтерв'ю.

Тема 5. Особистісні опитувальники як метод дослідження особистості.

Загальна характеристика особистісних опитувальників. Історія розвитку особистісних опитувальників. Теоретичні основи побудови особистісних опитувальників. Концепція рис і концепція типів особистості. Теорія провідних тенденцій Л.М. Собчик.

Методичні основи побудови особистісних опитувальників: номотетичний, ідеографічний.

Інтегративні основи діагностики властивостей особистості (збір даних).

Проблеми конструювання та використання особистісних опитувальників. Компоненти опитувальників: питання та відповіді. Типи завдань особистісних опитувальників. Чинники, що спотворюють результати діагностики. Класифікація особистісних опитувальників.

Багатофакторні особистісні опитувальники.

Методика багатобічного дослідження особистості (МБДО) Ф.Б. Березіна, М.П. Мірошникова, Є.Д. Соколової.

Каліфорнійський психологічний опитувальник Дж. Гоуха. Типологічні опитувальники.

Опитувальник Д. Кейрсі (типологія Майерс-Бриггс для класифікації за типологією К. Юнга).

Опитувальник Леонгарда-Шмішека. Патохарактерологічний особистісний опитувальник А.Є. Лічко.

Тема 6. Психодіагностика темпераменту.

Властивості ВНД та типологічні властивості індивіда. Апаратні та бланкові методи їх визначення.

Характеристика індивіда за типологічними властивостями, властивостями ВНД.

Психодіагностична процедура визначення типу ВНД за І.П. Павловим. Опитувальник типу нервової системи Я. Стреляу. Опитувальник структури темпераменту В.М. Русалова, Б.М. Смирнова.

Опитувальник ЕРІ. Факторна структура темпераменту за Г. Айзенком. Типологічні властивості: екстраверсія, інтраверсія, нейротизм, психотизм.

Типологічні характеристики Тау-типу за Б.Й. Цукановим.

Практичне значення визначення типологічних властивостей індивіда.

Тема 7. Психодіагностика рівня тривожності і агресивності особистості.

Характеристика тривоги і тривожних розладів. Схема діагностики тривожних розладів. Опитувальники тривожності. Характеристика проєктивних методів дослідження тривожності.

Механізми агресивної поведінки. Схема діагностики агресивної поведінки. Опитувальники і проєктивні методи у діагностиці агресивної поведінки. Методика «Hand-test». Вербальний фрустраційний тест Л.М. Собчик.

Тема 8. Діагностика самооцінки, рівня домагань і мотивації особистості.

Самооцінка та її рівні. Самооцінка і рівень намагань. Методи дослідження самооцінки. Дослідження самооцінки за методом Дембо-Рубінштейн. Тест «Самооцінка». Метод дослідження самооцінки за С.О. Будассі. Діагностика егоцентричної спрямованості особистості: тест егоцентричних асоціацій (ЕГА). Дослідження намагань за Ф. Хопе, моторна проба Шварцландера.

Діагностика потреб, мотивів і мотивації особистості. Класифікація методів діагностики мотивації. Опитуваль. Мотивації досягнень за Д. ники мотивів особистості. Методики «Мотивація до успіху» і «Мотивація до уникнення невдач» Т. Елерса. Методика діагностики афіліативної тенденції за А. Мехрабіаном. Методика «Мотивація схвалення» Д. Крауна, Д. Марлоу.

Тема 9. Проєктивні методи психодіагностики особистості.

Історія проєктивної психодіагностики. Проєкція: від феномену до принципу дослідження. Проєкція як психологічний феномен. Проєктивна гіпотеза і проєктивні методики, їх види і теоретичне обґрунтування проєктивного підходу до діагностування особистості. Підсвідоме і проєктивні методики. особливості класифікація. Роль стимулу у проєктивних методиках.

Класифікація проєктивних методів. Види проєктивних методів. Методики Г. Роршаха, Г. Мюррея, С. Розенцвейга, М. Люшера.

Історія створення та розвитку малюнкових тестів. Внесок у малюнкове тестування Ф. Гудинаф, К. Маховер, В. Вульфа, А. Захарова.

Робота психолога з тестами «ДДЛ», «Неіснуюча тварина», «Людина під дощем».

Тема 10. Методи психодіагностики пам'яті і мнемічних властивостей.

Діагностика мимовільного запам'ятовування, короткочасної і оперативної пам'яті, образної і смислової пам'яті; словесно-логічної пам'яті, збереження і довготривалої пам'яті, здатності до навчання.

Засоби підвищення продуктивності пам'яті. **Тема 11. Психодіагностика інтелекту.**

Інтелект і розумовий розвиток: основні поняття, теорії, підходи до вивчення. Теорії і моделі структури інтелекту. Факторні моделі інтелекту: Ч. Спірмена, Л. терстоуна, Дж. Гілфорда, Р. Кеттелла. Концепція генерального фактору. Фактори, що впливають на інтелект. «Психометричне» розуміння інтелекту. Критика традиційних тестів інтелекту.

Історія виникнення тестів інтелекту. Шкали Біне-Симона. Їх модифікація – шкали Стенфорд-Біне. Фактор культури у тестування інтелекту. Цілі використання тестів інтелекту.

Шкали інтелекту Д. Векслера. Тест структури інтелекту Р. Амтхауера. Культурно-вільний тест інтелекту Р. Кеттелла. Прогресивні матриці Дж. Равена. Краткий відбірковий тест Р. Вандерліка.

Вітчизняні дослідження в галузі розумового розвитку. Принципи побудови методики ШТРР.

Тема 12. Психодіагностика мислення.

Діагностика видів, властивостей і операцій мислення. Діагностика предметного, символічного, знакового і образного мислення. Дослідження критичності мислення. Аналогії. Послідовності. Виключення зайвого. Методика «Вільного сортування об'єктів» (Р. Гарднер). Методика «Порівняння схожих малюнків». Для діагностики когнітивного стилю імпульсивність-рефлексивність. Методика «Тип мислення».

Засоби підвищення продуктивності мислення.

Тема 13. Психодіагностика міжособистісних відносин.

Соціально-психологічна діагностика. Міжособистісні стосунки як об'єкт психодіагностики. Діагностика внутрішньо-сімейних стосунків. Психолого-педагогічна діагностика у дошкільному закладі та школі.

Поняття спілкування. Структура спілкування. Функції спілкування за Б.Ф. Ломовим. Комунікативний процес. Модель комунікативного процесу за Лассуелом. Види спілкування. Засоби спілкування. Вербальні і невербальні засоби спілкування.

Міжособистісні стосунки в родині. Дитячо-батьківські стосунки. Психодіагностичні принципи діагностичної роботи з сім'єю. Особливості психодіагностики подружніх відносин. Особливості психодіагностики дитячо-батьківських відносин. Основні проблеми, з якими спеціаліст стикається в процесі психодіагностики дітей. Основні проблеми, з якими спеціаліст стикається в процесі психодіагностики батьків. Методика PARI (Є. Шефер і Р. Белл). Методика «Задоволеність шлюбом». Методика діагностики батьківського відношення (А.Я. Варга і В.В. Столін).

Методики діагностики міжособистісних відносин в колективі. Соціометрія Дж. Морено. Тест Т. Лірі. Методика Р. Жилія.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Предмет та завдання психофізіології, взаємозв'язок з іншими науками. Основні напрямки теоретичної психофізіології. Прикладні області психофізіології.
2. Проблеми співвідношення мозку і психіки, психічного і фізіологічного.
3. Загальні властивості організму. Принципи регуляції фізіологічних функцій.
4. Стан психофізіологічного забезпечення в Україні
5. Функції і принципи будови нервової системи.
6. Гальмування і його види: постсинаптичне гальмування; пресинаптичне гальмування; песимальне гальмування.
7. Принципи (морфологічні і функціональні) координації функцій організму.
8. Поняття про органи чуття, аналізатори, сенсорні системи. Спеціалізація органів чуття.
9. Структурно-функціональні особливості аналізаторів.
10. Виявлення та розрізнення сенсорних сигналів. Перетворення, передача та кодування сенсорних сигналів. Детекція ознак та впізнавання сенсорного образу.
11. Органи чуття (аналізатори) та пізнавальні процеси.
12. Відчуття як первинне чуттєве пізнання. Рецепторна теорія відчуттів. Рефлекторна теорія відчуттів.
13. Психофізіологічні основи формування образів.
14. Функціональна асиметрія мозку та особливості сприймання. Кодування інформації в нервовій системі. Нейронні моделі сприйняття.
15. Будова і функції зорової системи. Механізм забезпечення кожної півкулі мозку інформацією від обох очей.
16. Вестибулярна система. Будова та функції.
17. Поняття свідомості. Роль свідомості в регуляції діяльності людини. Свідомість і рівні пильнування.
18. Мозкові центри й свідомість. Функції кори великих півкуль.
19. Неусвідомлюване сприйняття. Види та форми несвідомого.
20. Змінені стани свідомості: медитація, гіпноз, кома.
21. Синдроми порушеної свідомості. Синдроми затьмареної свідомості.
22. Загальні уявлення про пам'ять та її фізіологічні основи.
21. Психофізіологія процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Індивідуальні особливості пам'яті.
22. Зв'язок властивостей уваги із характеристиками нервової системи.
23. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів.
24. Психофізіологія емоцій. Лімбічна система. Ритикулярна формація. Характеристика вегетативних реакцій емоційних станів.
25. Роль вегетативної системи у переживаннях емоцій.
26. Психофізіологія сну та активності. Нейрофізіологічні механізми регуляції неспання.
27. Психофізіологія стресу: умови виникнення стресу. Загальний адаптаційний синдром. Стадії розвитку стресу.
28. Форми вироблення реактивної поведінки: габітуація і сенсibilізація; імпринтинг; утворення умовних рефлексів.
29. Форми вироблення оперативної поведінки: наочіння методом проб і помилок; формування реакцій шляхом послідовних наближень; наочіння через спостереження (наслідування моделі).
30. Форми когнітивного наочіння: латентне наочіння; формування складних психомоторних навичок; наочіння шляхом інсайту; наочіння шляхом міркування.
31. Предмет психології. Психологія як наука, місце психології в системі наук.
32. Психіка, її структура. Основні етапи розвитку психіки та свідомості.
33. Різновиди та характеристика груп. Міжособистісні стосунки в групі.
34. Поняття про увагу та її різновиди. Властивості та значення уваги.

35. Загальна характеристика пізнавальних процесів. Відчуття як психічне відображення реальності. Класифікація і різновиди відчуттів.
36. Уява, зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю. Різновиди уяви, процес створення образів уяви.
37. Сприймання. Різновиди сприймань. Індивідуальні особливості сприймань та їх властивості.
38. Поняття про мислення. Соціальна природа та форми мислення. Різновиди та індивідуальні особливості мислення.
39. Розумові дії та операції мислення. Мислення, форми мислення.
40. Пам'ять. Теорії та різновиди пам'яті. Процеси пам'яті та їх характеристика. Індивідуальні особливості пам'яті.
41. Поняття та різновиди емоцій і почуттів. Особливості та види вищих почуттів.
42. Поняття волі. Структура вольової дії.
43. Темперамент. Розвиток вчення про темперамент. Основні властивості темпераменту.
44. Характер. Структура характеру. Основні риси типового характеру.
45. Різновиди здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людей та їх природні передумови.
46. Основні методи дослідження в сучасній психології.
47. Особливості людини, які впливають на формування міжособових відносин.
48. Розвиток психіки на різних етапах еволюції. Форми поведінки
49. Форми переживання емоцій і почуттів. Функції емоцій.
50. Поняття про особистість та її структуру.
51. Взаємозв'язок понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
52. Поняття про особистість та її структуру. Активність особистості та її джерела.
53. Форми переживання емоцій і почуттів. Функції емоцій.
54. Поняття малої групи та колективу. Різновиди груп.
55. Сумісність і конфлікт в міжособових стосунках.
56. Психологічні теорії мотивації. Класифікація людських потреб за А.Маслоу.
57. Принципи наукового спостереження психічних явищ.
58. Експеримент і його використання в роботі психолога.
59. Тестування як метод вивчення психіки.
60. Рушійні сили формування і розвитку особистості
61. Предмет та завдання психології особистості. Основні проблеми психології особистості.
62. Особистість як психічна реальність. Множина понять особистості: причини і наслідки.
63. Індивід, особистість, індивідуальність.
64. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі.
65. Гуманістична теорія Е. Фрома. Основні положення.
66. Аналітична теорія особистості: Карл Густав Юнг. Структура особистості за К.Г. Юнгом.
67. Структура особистості в психоаналітичній теорії особистості З. Фрейда.
68. Структурний підхід О.М. Леонтьєва. Єдність свідомості та діяльності.
69. Психодинамічний напрямок у теорії особистості: З. Фрейд.
70. Концепція зрілої особистості Олпорта.
72. Психологічний захист. Види психологічного захисту: витіснення, раціоналізація, проєкція, регресія, сублимація та ін (З.Фрейд).
73. Базальна тривога та види захисту (К.Хорни).
74. Основні типи темпераменту. Вчення Гіппократа та Галена.
75. Конституційна типологія Е. Кречмера.
76. Фізіологічні засади темпераменту (вчення І.І. Павлова: типи нервової системи, сили
77. гальмування та збудження...).
78. Концепція темпераменту В.М. Русалова. ОСТ.

79. Концепція Фрейда про інстинкти, як джерело активності особистості.
80. Ієрархія потреб А. Маслоу.
81. Его-психологія Еріксона. Стадії психосоціального розвитку особистості за Еріксоном.
82. Теорія научення. Теорія оперантного обумовлення Б. Скіннер.
83. Теорія научення. Теорія соціального научення А. Бандури.
84. Теорія поля К. Левін.
85. Когнітивний підхід до розвитку особистості (Піаже, Келлі).
86. Теорія розвитку інтелекту по Ж. Піаже. Основні етапи та характеристика.
87. Гуманістичний підхід до розвитку особистості (Маслоу, Роджерс).
88. Екзистенціальна психологія (К. Ясперс, В. Франкл). Основні принципи та положення.
89. Концепція психічного розвитку особистості по Д. Ельконіну.
90. Я-концепція особистості. Самоставлення й самооцінка особистості.
91. Етика психодіагностичного обстеження.
92. Психодіагностична бесіда.
93. Психодіагностичне інтерв'ю.
94. Поняття особистісного опитувальника. Класифікація особистісних опитувальників.
95. Проблеми використання особистісних опитувальників.
96. 16-факторний опитувальник Р.Б. Кеттела: діагностичне призначання та будова опитувальника.
97. 16-факторний опитувальник Р.Б. Кеттела: процедура проведення, обробки та інтерпретації результатів дослідження.
98. 16-факторний опитувальник Р.Б. Кеттела: характеристика факторів першого порядку.
99. 16-факторний опитувальник Р.Б. Кеттела: характеристика факторів другого порядку.
100. Історія створення опитувальника ММРІ. Загальна характеристика опитувальника ММРІ.
101. Стандартизований багатофакторний метод дослідження особистості СМІЛ (Л.Н. Собчик).
102. Особистісні опитувальники Г.Ю. Айзенка для дорослих (EPQ, EPI, MPI). Діагностика емоційних станів особистості.
103. Опитувальник САН. Діагностика емоційної спрямованості особистості.
104. Фрайбургський особистісний опитувальник
105. Діагностика темпераменту особистості.
106. Діагностика характеру особистості.
107. Діагностика самооцінки та рівня домагань особистості.
108. Методи діагностики індивідуальної свідомості та самосвідомості.
109. Метод «репертуарних решіток» Дж. Келлі.
110. Діагностика мотиваційної сфери особистості.
111. Особливості психодіагностики мотивації в різних сферах суспільного життя.
112. Особливості діагностики дезадаптивних станів.
113. Діагностика тривожності особистості.
114. Діагностика агресивності особистості.
115. Діагностика агресивності за допомогою тесту руки Е. Вагнера.
116. Загальна характеристика проєктивних методів діагностики. Їх недоліки та переваги.
117. Тест інтелекту Айзенка.
118. Тест інтелекту Амтхауера.
119. Діагностика внутрішньо-сімейних стосунків
120. Емоційний інтелект. Сучасні теоретичні дослідження емоційного інтелекту.

Рекомендована література

Основна

1. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. Івано-Франківськ, 2010р. – 256с.
2. Белей М.Д., Тодорів Л.Д. Основи діагностичної психології. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2008. 296с.
3. Варій М. Й. Загальна психологія. К.: ЦУЛ, 2019. 288 с.
4. Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
5. Жовтянська В. В. Психологія репрезентацій дійсності : монографія. К.: Талком, 2020. 376 с.
6. Кабашнюк В.О. Гаврилькевич В.К., Психофізіологія: навч. пос. Львів: Новий Світ – 2000. 2020. 200 с.
7. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика. Навч. посіб для вузів . К.: Ельга Ніка-Центр. 2004. 400 с.
8. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль, вид. ТНТУ ім. Пулюя, 2017. 194 с.
9. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 487 с.
10. Макарова Л. Л. Загальна психологія: методичні розробки семінарських занять. Київ: Центр навч. літератури, 2005. 200 с.
11. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
12. Мітіна С.В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 274 с.
13. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра. 2020. 564 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf>
14. Проблемна взаємодія в групах: феноменологія, чинники, профілактика: монографія [Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, О. В. Яремчук, В. І. Вус, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка] / за наук. ред. Л. Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2021. 125 с.
15. Психологія особистості в контексті концептуалізацій: навчально-науковий посібник / автор-упорядник Л. К. Велитченко. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2015. 239 с.
16. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.
17. Савчин М. В. Загальна психологія. навч. посібник. Київ: ВЦ “Академія”, 2020. 344 с.
18. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом /Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Д.: Вид-во ДНУ, 2018. 448 с.
19. Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасека О. Загальна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 296 с.
20. Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації: монографія / за ред. Л.М. Коробки. Київ: Інститут соціальної та політичної психології, 2018. 305 с.
21. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
22. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.:Главник, 2016. –144 с.
23. Титаренко Т.М., Кочубейник О.М., Черемних К.О. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності: монографія, Київ: Міленіум, 2014. 206 с.

24. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: навчальний посібник, Харків: Контраст, 2019. 116 с.

Додаткова

Галецька І.І. Психофізіологія. Методичні рекомендації для виконання індивідуальних завдань для студентів 2 курсу

Галян І. М. Психодіагностика : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2009. 464 с

Ільїна Н., Мисник С. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник. К.: Університетська книга, 2017. 352 с.

Казанжи М. Й. Психологія фасилітативності: монографія. Одеса: КУПІРІЄНКО СВ, 2014. 327 с.

Коқун О.М. Психофізіологія: навч. посібник. К: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.

Комінко С. Б., Кучер Г. В Кращі методи психодіагностики : навч. посібник. Тернопіль : Карт-бланш, 2005. 406 с.

Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. К.: Ельга, Ніка- Центр, 2003. 400 с.

Коцан І. Я., Мотузюк О.П., Кузнецов І.П. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій: навч. посіб. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, каф. фізіології людини і тварин. Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010.

Кузікова С. Б. Основи психокорекції : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2012. 320 с.

Людина: навчальний посібник з анатомії та фізіології / Наук. пер. з англ. Львів: БаК, 2002. 240 с.

М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології: навч. посібник для студентів ВНЗ. Київ: Вища школа, 2000. 183 с.

Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. К.: ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.

Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. К.: Євролінія, 2002. 320 с.

Мельничук О. Б. Психологічна діагностика : навч посібник для студентів подвійних спеціальностей із спеціальністю «Практична психологія». Київ : Каравела, 2013. 316 с.

Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики: навч. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2009. 464 с.

Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: посібник. Київ: Академвидав, 2005. 446 с.

Палеха Ю.І., Герасимчук В.І., Шиян О.М. Основи психології та педагогіки: навч.-метод. посібник. 2-е вид. доп. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 162 с.

Пальм Г.А. Загальна психологія: навч. посібник з мультимедійним курсом для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 487 с.

Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. Основи практичної психології : підручник. вид. 2-ге, стереотип. Київ : Либідь, 2001. 536 с.

Психодіагностика особистості підлітка: навч пос / за ред. О. Д. Кравченко, В. Ф. Моргуна. Київ: Видавничий дім «Слово», 2009. 136с.

Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О.М.Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 423 с.

Скребець В. О. Основи психодіагностики : навчальний посібник. Київ : Слово, 2007. 192 с.

Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ: Либідь, 2003. 375 с.

Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. К.:Академвидав, 2011.

Трофімов Ю.Л., Алексеєва М.І., Гончарук П.А. Психологія: підручник для студентів ВНЗ / за ред. Ю.Л.Трофімова. 6-е вид., стереотип. Київ: Либідь, 2008. 560 с.

Федик О.В. Психофізіологія: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія»/Редагування та упорядкування. Івано-Франківськ, 2019. 123 с.

Філіппов М.М. Психофізіологія людини: навч посіб. К.: МАУП, 2003. 136 с.

Філоненко М.М. Психологія спілкування: підручник для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 223 с.

Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: навч. посібник для студентів ВНЗ. Київ: Професіонал, 2007. 458 с

Чайченко Г.М., Цибенко В.О., Сокур В.Д. Фізіологія людини і тварин: За ред. В.О. Цибенка. К.: Вища шк., 2003. 463 с.

Шапарь В. Б. Курс практической психологии. Харьков-Белгород : КСД, 2009. 412 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library

2. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>

3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>

4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>